
Drs. E. Buiting, arts M&G, voorzitter KAMG
(Koepel van Artsen Maatschappij en Gezondheid)

Veiligheid en volksgezondheid

Veiligheid. In mijn vak van arts Maatschappij en Gezondheid een groot goed. Als arts M&G ben je dagelijks bezig met veiligheid. Ons streven is dat gezinnen veilig zijn voor huiselijk geweld en kindermishandeling,¹ dat de jeugd veilig en gezond kan opgroeien,² er veiligheid is in binnen- en buitenmilieu³ en er bescherming is tegen infectieziekten.⁴ Dat we donoren en ontvangers vrijwaren van ziektes,⁵ we mensen onderzoeken op onnatuurlijk overlijden om misdrijven uit te sluiten,⁶ we medicijnen veilig ontwikkelen⁷ en we de gezondheidszorg goed en veilig organiseren.⁸

Allemaal zaken waar artsen M&G zich dagelijks voor inspannen. Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een gezonde maatschappij en bevolking en heel wat moeite waard. Niet altijd valt het werk van de arts M&G op, tenzij het mis gaat en de veiligheid van individuen of hele populaties bedreigd worden. En veiligheid ineens nieuws wordt. Maar tot die tijd is zorgen voor de veiligheid ploeteren en soms vechten tegen de bierkaai. Want is het wel nodig, al die ingewikkelde maatregelen? Kan de jeugdarts kinderen niet wat minder vaak zien, kan de donorarts niet wat controles overslaan, kan er niet wat bezuinigd worden op de formatie van vertrouwensartsen of artsen infec-

1 Arts M&G, differentiatie vertrouwensarts.

2 Arts M&G, differentiatie jeugdarts.

3 Arts M&G, differentiatie medisch milieukundige.

4 Arts M&G, differentiatie arts infectieziektebestrijding en arts tbc-bestrijding.

5 Arts M&G, differentiatie donorgeneeskundige.

6 Arts M&G, differentiatie forensisch geneeskundige.

7 Arts M&G, differentiatie farmaceutisch geneeskundige.

8 Arts M&G, differentiatie arts beleid en advies/medisch adviseur.

tieziektebestrijding, op het opleidingsniveau van forensisch geneeskundigen of op het aantal uren medisch adviseur of farmaceutisch geneeskundige in een bedrijf?

Veiligheid en financiële, politieke en economische motieven zijn nogal eens elkaars natuurlijke vijanden. Veiligheid is duur en pas ná een ramp of incident zijn we bereid te investeren. Waarna de motivatie om dat ook op de langere duur te blijven doen, langzaam maar zeker weer wegzakt. Met het verdwijnen van ernstige kinderziekten zoals polio en difterie verdwijnt het draagvlak voor vaccinaties. De afdelingen infectieziektebestrijding en tbc-bestrijding bij de GGD hebben het zwaar, tot een uitbraak van Q-koorts of tuberculose ineens weer de politieke wil creëert om erin te investeren. De donorgeneeskunde is opgeleefd ná de aidsepidemie bij patiënten die afhankelijk waren van donorbloed eind vorige eeuw. Farmaceutisch geneeskundigen hebben meer invloed binnen hun organisaties na schandalen met onveilige medicijnen en vertrouwensartsen krijgen pas een fatsoenlijke opleiding, nadat er voldoende kinderen in kofferbakken zijn gevonden of vaders hun gezin hebben vermoord. We dempen de put nádat het kalf verdronken is en als we het lot van het kalf vergeten zijn, snappen we niet meer waarom de put dicht zit. Veiligheid en de menselijke aard staan op een gespannen voet. Leren van onze fouten blijkt geen eenvoudige opgave.

Alles wat ons kan helpen en kan behoeden keer op keer dezelfde fouten te maken is dan ook zeer zinvol. Wat helpt om de samenleving veilig te houden? Een goed veiligheidsbesef bij burgers en professionals. Richtlijnen en checklists. Inspectie en controles binnen bedrijven om te zorgen dat we niet vergeten in de waan van de dag wat we gisteren nog zeer belangrijk vonden. Samen besluiten en elkaar bevragen en scherp houden. Geëerde verantwoordelijkheid. Veiligheid als attitude en niet als afdeling binnen een bedrijf. Goede en herhaalde opleiding van personeel, inclusief het management én de financieel directeur. Regelmatig externe controle en inspectie, des te meer als de financiële, politieke en economische belangen onveilige keuzen kunnen bevorderen.

En natuurlijk onafhankelijk onderzoek als het dan toch weer misgaat. Onafhankelijk zodat niemand zijn straatje schoon kan vegen of de onderzoeksresultaten voor eigen belang kan gebruiken of verdraaien. Onafhankelijk van de overheid, van politie en justitie, van de betrokken bedrijven en van professionals. Objectief, gericht op begrijpen en analyseren en op het voorkomen van herhaling in de toekomst. De Onderzoeksraad voor Veiligheid is hiervan een zeer goed voorbeeld, dat ons de afgelopen jaren veel geleerd heeft over de manier waarop je dat moet doen.

Pieter van Vollenhoven, voorzitter van de Stichting Maatschappij en Veiligheid en oprichter van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, is al 50 jaar zeer constructief en volhardend bezig met dit weerbarstige thema. Hij pleit ervoor om naast de Onderzoeksraad voor de Veiligheid een nieuw instituut op te richten. Een 'kritische waakhond' die zich bezig gaat houden met een onafhankelijke check of de aanbevelingen van de Onderzoeksraad ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Een goed idee; want als je niet controleert of afspraken worden nagekomen, gebeurt dat nogal eens niet.

Vraag is wel wie dit moet doen. Een onafhankelijke instelling? Of een afdeling van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid zelf? Of de diverse Inspecties van de overheid, die hiervoor eigenlijk op aarde zijn? Van Vollenhoven stelt dat het niet wenselijk is dat de Onderzoeksraad ook de controleurs gaat leveren. Daar zit wat in, omdat te grote betrokkenheid van de Onderzoeksraad kan botsen met de onafhankelijkheid ervan. Maar tevens is er voor goede controle veel kennis van zaken nodig. Kennis die na een onderzoek aanwezig is bij de Onderzoeksraad. Het zou jammer zijn deze kennis verloren te laten gaan. Een haalbaar compromis kan zijn dat de Onderzoeksraad ná een onderzoek, de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de aanbevelingen een of twee jaar actief monitort. En als een luis in de pels de reguliere Inspecties van de overheid scherp houdt en triggert hun taken goed uit te voeren. Als dan na een of twee jaar blijkt dat gemaakte afspraken niet

nagekomen zijn, draagt de Onderzoeksraad voor de Veiligheid de zaak over aan de kritische waakhond waar Van Vollenhoven voor pleit. De instelling die ervoor zorgt dat we alsnog doen wat we afgesproken hebben.

Maar met nieuwe instituten en instellingen alleen, gaan we er niet komen. Veiligheid moet in ons aller DNA. Overal waar economische, politieke en financiële belangen spelen, moeten we zorgen voor een tegenkracht in bedrijven en instellingen om te zorgen dat deze krachten niet met de veiligheid aan de haal gaan. Goed opgeleide en kritische professionals die staan voor de inhoud van hun vak kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. In mijn vak zijn het de artsen M&G die staan voor veiligheid en volksgezondheid. Helaas is de arts M&G een bedreigde dokterssoort. In 2000 waren er nog 1900 geregistreerde specialisten in dit vakgebied, in 2017 nog 700. Overheden en (semi-)publieke instellingen willen de opleidingen niet of slechts mondjesmaat betalen en laten het werk uitvoeren door basisartsen, die met minder opleiding en specialistische kennis goedkoper zijn, maar tevens ook veel minder zinnigs te vertellen hebben in de organisaties waar zij werken. Waardoor kwaliteit en veiligheid het toenemend afleggen tegen politiek, economie en financiën. Een grote en langdurige investering is nodig om het specialisme arts M&G levend te houden. Voor de veiligheid op het gebied van de volksgezondheid van groot belang. voorkomen is beter dan genezen; het mooiste blijft als we instituten zoals de Onderzoeksraad voor de Veiligheid en kritische waakhonden, zo min mogelijk nodig hebben. Dus overheid: neem je verantwoordelijkheid en investeer in preventie van rampen en incidenten in de volksgezondheid. Investeer – voor het te laat is en de laatste arts M&G met pensioen is – ruimhartig in de opleiding van artsen M&G.